

Yttrande över promemorian Professionsprogram för rektorer, lärare och förskollärare

Lärarnas Riksförbund har getts möjlighet att lämna synpunkter på rubricerad remisspromemoria.

Övergripande synpunkter

Lärarnas Riksförbund välkomnar att ett förslag till inrättande av ett professionsprogram för lärare lagts fram. Men förbundet vill med kraft framhålla att vissa centrala justeringar måste göras i förslaget och att en noggrann och lyhörd implementering av reformen gentemot lärarkåren måste göras. Om inte så sker har Lärarnas Riksförbund svårt att ställa sig bakom professionsprogrammet. Misstagen från lärarlönelyftet och karriärstegsreformen får inte upprepas, då tålamodet i lärarkåren för den typen av misslyckanden är högst begränsat.

Professionsprogrammet har, rätt konstruerat, potential att på allvar stärka läraryrkets attraktivitet genom bättre fortbildning, möjligheter till yrkesutveckling och karriär, bättre lönestruktur samt ökad professionell autonomi. Det förslag till program som presenterades 2018 av utredaren Björn Åstrand var i allt väsentligt ett mycket bra förslag. Lärarnas Riksförbund har haft stora förhoppningar om att regeringen skulle ta detta vidare och komplettera med ytterligare förslag för att konkretisera dess innehåll och säkra lärarnas avgörande inflytande.

Lärarnas Riksförbund har i ett flertal rapporter och skrivelser lyft vikten av att lärare behöver en bättre fortbildning, möjligheter till utveckling och karriär, ett starkare eget inflytande över sin professionsutveckling och bättre lönestruktur. Vi kan konstatera att huvudmännen, trots flera statliga insatser, inte klarat av att leverera det som behövs. Därför behövs ett i grunden statligt system som ger *alla* lärare reella möjligheter att ta del av, utan att vara beroende av arbetsgivarens godtycke. Det är helt avgörande för att ett professionsprogram ska få den legitimitet och acceptans som dagens karriärstegssystem och lärarlönelyft till stor del saknar.

Föreliggande promemoria innehåller flera bra och viktiga förslag, så som införandet av nya nationellt reglerade meriteringsnivåer, skarpa skrivningar i skollagen om

lärares rätt till fortbildning i programmet, ett nytt nationellt råd för professioner i skolväsendet och att staten ska besluta om lärares meritering, inte arbetsgivarna. Samtidigt anser Lärarnas Riksförbund att regeringen behövt gå längre och lägga andra och i vissa delar skarpare förslag, till exempel när det gäller lärarkårens inflytande och antalet meriteringssteg. Förbundet saknar också förslag och resonemang kring hur de nya meriteringsstegen kan kopplas till vissa ansvar i skolverksamheten. Det finns också frågetecken kring den långsiktiga finansieringen av programmet, liksom hur programmet ska kunna fredas från olika kortsiktiga intressen (till exempel implementering av en ny, avgränsad skolreform). I promemorian framhålls visserligen att det bör finnas utrymme för justeringar av professionsprogrammet längre fram men Lärarnas Riksförbund anser att man redan nu bör göra vissa viktiga förändringar.

Lärarnas Riksförbunds synpunkter på promemorians förslag

Lärarnas Riksförbund tillstyrker att

- Ett nationellt professionsprogram inrättas för att bidra till skolprofessionernas utveckling och öka yrkets attraktionskraft som innebär att staten tar ett tydligare ansvar för lärares professionsutveckling.
- Professionsprogrammet ska regleras i skollag, förordning och ytterligare föreskrifter.
- Legitimerade lärares rätt till fortbildning och kompetensutveckling kopplat till professionsprogrammet slås fast i skollagen.
- En nationell struktur för kompetensutveckling ska utgöra en del av professionsprogrammet.
- Ett nationellt meriteringssystem för legitimerade lärare med olika meriteringsnivåer införs.
- Staten ska besluta om en lärare uppfyller meriteringskraven, liksom att meriteringsbenämningarna ska anses vara skyddade titlar.
- Ett råd för professioner inom skolväsendet inrättas där professionsföreträdarna är i majoritet och innehar ordförandeposten.
- Professionsprogrammet ska följas upp och utvärderas.
- Dagens karriärstegssystem kopplas till professionsprogrammets meriteringsnivåer.

Lärarnas Riksförbund avstyrker att

- Grundutbildning och fortbildning för behörighet i fler undervisningsämnen ska kunna ingå i den nationella strukturen för kompetensutveckling.
- Grupper som enligt 2 kap. §17 i skollagen jämställs med legitimerade lärare och därmed omfattas av professionsprogrammet. Det handlar om de som saknar svensk lärarlegitimation men bedriver annan undervisning på engelska än språkundervisning, undervisar på friskolor eller fristående

fritidshem med viss särskild pedagogisk inriktning eller bedriver viss undervisning inom riksrekryterande utbildningar inom gymnasieskolan, till exempel specialidrott.

- Även obehöriga ska kunna ta del av insatser inom den nationella strukturen för kompetensutveckling.
- Endast två meriteringsnivåer (meriterad och särskilt meriterad) ska ingå i meriteringssystemet.
- Nu föreslagna nationella kriterier för meriteringsstegen ska införas. De behöver justeras. Till exempel får det inte räcka med fyra års arbete på en skola med särskilt svåra förutsättningar för att kvalificera sig till meriterad lärare.
- Rådet för professioner inom skolväsendet endast ska ha en rådgivande roll.

Lärarnas Riksförbund föreslår att

- Ett nytt kompletterande lärarprogram (KLP) inrättas för att omhänderta grundutbildning för de som inte måste läsa ett ordinarie lärarprogram för att nå examen, liksom fortbildning för de som vill bli behöriga i fler undervisningsämnen.
- Meriteringsstegen *erfaren lärare* samt *lektor* tillförs det nationella meriteringssystemet.
- En alternativ väg att nå steget särskilt meriterad lärare undersöks av Rådet för professioner i skolväsendet och där fokus inte ligger på akademiska examina utan mer på beprövad erfarenhet, skicklighet och andra relevanta kunskaper som förvärvats utan omfattande akademiska studier. Det ökar möjligheterna för till exempel legitimerade yrkeslärare med kort lärarutbildning att nå fler meriteringssteg i systemet.
- De föreslagna nationella kriterierna för meriteringsstegen ses över och justeras redan nu.
- Det införs skarpa krav på att en lärare måste ha uppnått ett meriteringssteg för att få utföra och ansvara för vissa kvalificerade arbetsuppgifter.
- Begreppsanvändningen när det gäller *skicklighet* stramas upp och blir enhetlig i författningsförslagen.
- Skolverket ges i uppdrag att inventera och se över befintliga karriärtjänster med målet att fasa ut sådana som uppenbart saknar koppling till kärnuppdraget undervisning.
- Rådet för professioner i skolväsendet blir ett mer självständigt organ, som får egen föreskriftsrätt och i övrigt ett starkare mandat, även om Skolverket kan vara värmyndighet och bistå med tjänstemannakompetens och andra resurser.
- Skolverket, Rådet för professioner i skolväsendet och övriga intressenter (fackförbund, högskolor och huvudmän) ges ett gemensamt uppdrag att sprida information om professionsprogrammet till dess målgrupper, inte

minst konkret praktisk information om hur man som enskild lärare kan ta del av programmet.

- Regeringen snarast presenterar en tidsplan för när Rådet för professioner i skolväsendet ska tillsättas och hur den processen ska gå till.
- Regering och riksdag avsätter mer medel för att möjliggöra meritering mot fler steg i programmet.
- Ett helhetsgrepp tas kring hur studiefinansieringen av individers deltagande i fortbildning i professionsprogrammet ska lösas.
- Ett professionsprogram för studie- och yrkesvägledare utreds och inrättas.

Lärarnas Riksförbunds kommentarer på promemorians förslag

I det följande lämnar förbundet kommentarer på promemorians specifika förslag och bedömningar. Dessa kommenteras kronologiskt utifrån promemorians struktur.

6 Ett nationellt professionsprogram för att bidra till skolprofessionernas utveckling och öka yrkets attraktionskraft

6.1 Staten ska ta ett tydligare ansvar för rektorers, lärares och förskollärares professionsutveckling

Lärarnas Riksförbund tillstyrker i huvudsak förslagen i avsnittet men vill framföra ett antal kritiska synpunkter och alternativa förslag gällande de olika delarna (se nedan och under följande avsnitt).

Lärarnas Riksförbund anser att *endast lärare med svensk lärarlegitimation och behörighet* ska omfattas av möjligheten till meritering inom programmet. Därför avstyrker förbundet förslaget att även de kategorier som bedriver undervisning enligt 2 kap. 17§ ska omfattas. I skollagspropositionens (2009/10:165) skrivningar om denna reglering framgår att regeringen ansåg att huvudmannen så långt möjligt bör använda en lärare som har en utbildning som motsvarar en svensk lärarutbildning som är inriktad mot den undervisning läraren ska bedriva. Vidare poängterade regeringen att det är av största vikt att lärare i svenska skolor, även om skolorna har en språklig inriktning, lär sig det svenska språket så snart som möjligt. Det är nödvändigt dels för att läraren ska kunna tillskansa sig den kunskap som behövs om de styrdokument som gäller för det svenska skolväsendet, dels för att läraren fullt ut ska kunna stödja eleverna i deras lärande. Mot den bakgrunden så är det kontraproduktivt att likställa denna grupp med legitimerade lärare i detta fall. Det är mycket viktigt att just professionsprogrammet bygger på en gemensam grund i form av en erkänd svensk lärarexamen och lärarlegitimation så att kvaliteten och progressionen i systemet säkerställs, vilket i förlängningen bidrar till att eleverna får god undervisning.

Lärarnas Riksförbund tillstyrker i huvudsak förslaget om reglering av professionsprogrammet. Det är viktigt att professionen får ett starkt stöd i skollagen för sin rätt och möjlighet att genomgå fortbildning kopplat till professionsprogrammet. Förbundet vill dock ha ett tillägg som betonar att *legitimerade lärares behov* ska vara styrande för den fortbildning man enligt skollagen ska ges möjlighet till för att utveckla sin kompetens. Rådet för professioner i skolväsendet har ju här en viktig uppgift när det gäller att identifiera dessa behov i sitt kommande arbete.

Lärarnas Riksförbund tillstyrker förslaget om att *utvärdera professionsprogrammet* men vill också betona vikten av att Skolinspektionen ges i uppdrag att följa upp och granska hur huvudmännen efterlever de nya nationella regleringarna.

6.2 Den nationella strukturen för kompetensutveckling ska innehålla olika insatser med olika syften

Lärarnas Riksförbund tillstyrker att en nationell struktur inrättas men avstyrker centrala delar av förslaget nuvarande innehåll och konstruktion, framför allt för att säkerställa att professionsprogrammets roll och syfte blir mer renodlat och därmed mer ändamålsenligt.

Lärarnas Riksförbund avstyrker att *grundutbildning* ska inrymmas i strukturen. Grundutbildning för obehöriga som saknar lärarexamen har enligt förbundets uppfattning inget att göra med professionsprogrammet. Det måste omhändertas i ett eget format. Lärarnas Riksförbund har lagt fram ett förslag om ett kompletterande lärarprogram (KLP) som kan hantera grundutbildning. På så vis kan professionsprogrammets roll och syfte blir mer renodlat och därmed mer ändamålsenligt.

Förbundet avstyrker även att *fortbildning för behörighet i fler undervisningsämnen* ska inrymmas i strukturen. Eftersom den nationella strukturen ska utgöra den ena delen av professionsprogrammet så ska enligt förbundet den nationella strukturen endast innehålla fortbildning som möjliggör för legitimerade lärare att nå de olika meriteringsstegen. Fortbildning i syfte att bli behörig i fler undervisningsämnen bör i första hand betraktas som en del av en lärares grundutbildning, då den ger behörighet i fler ämnen men inte naturligt kvalificerar för att åta sig särskilda ansvarsuppgifter. Detta gäller dock inte fortbildning mot speciallärarexamen eller annan fortbildning som leder till ytterligare en examen inom ett specialistområde. Även fortbildning för behörighet i fler undervisningsämnen skulle kunna hanteras i inom ramen för KLP.

Lärarnas Riksförbund tillstyrker i övrigt att det i strukturen bör ingå relevanta delar av de nationella skolutvecklingsprogrammen, specialiseringar inom

specialpedagogik samt inte minst poänggivande högskolekurser som fördjupar och breddar en lärares kompetens och förmåga att utföra mer kvalificerade och undervisningsrelaterade arbetsuppgifter. Förbundet anser att utbildningar som leder till en speciallärarexamen bör ingå i professionsprogrammet då det rör sig om en tydlig specialistutbildning utöver en grundläggande lärarexamen.

6.3 Det nationella meriteringssystemet ska innehålla två meriteringsnivåer för legitimerade lärare respektive förskollärare

Lärarnas Riksförbund avstyrker förslaget i dess nuvarande form.

Lärarnas Riksförbund anser att meriteringssystemet måste kompletteras med steget *erfaren lärare* i enlighet med förslaget i Björn Åstrands utredning, samt ett ytterligare meriteringssteg (se nedan). Visserligen ska det enligt promemorian finnas en öppning för att ytterligare steg kan tillkomma längre fram men förbundet anser att den argumentation som framförs för att utesluta steget *erfaren lärare* inte håller. Det förefaller orimligt att en legitimerad lärare ska behöva vänta åtta år innan ett statligt meriteringssteg kan bli aktuellt, vilket kan få negativa konsekvenser för yrkets attraktivitet och viljan att stanna kvar i yrket. Förbundet anser därför att en lärare efter minst fyra års arbete motsvarande heltid ska kunna ansöka hos Skolverket om att erkännas som *erfaren lärare*. Bedömningen bör göras utifrån kalla kriterier baserade på formella meriter (legitimation, genomgången introduktionsperiod och anställningsår). Undervisningsskicklighet bör inte utgöra ett kriterium för att uppnå steget *erfaren lärare*. Även om volymen på antalet meriteringar ökar så blir det förhållandevis lätt att administrera och kan dessutom bidra till att öka acceptansen i lärarkåren för professionsprogrammet och skapa större stadga och legitimitet åt systemet jämfört med nuvarande situation.

Lärarnas Riksförbund avstyrker delar av de *föreslagna kriterierna för steget meriterad lärare*. Det gäller särskilt kriteriet att det ska räcka med minst fyra års arbete på en skola med särskilt svåra förutsättningar för att kvalificera sig. Enligt förbundet bör meriteringssystemet inte användas för att lösa rekryteringsproblematiken på vissa utpekade skolor. Det kan bidra till att systemet uppfattas som orättvist, icke-enhetligt och därmed tappa i legitimitet. Staten bör istället göra andra insatser för att få fler lärare att välja att arbeta i skolor med särskilt svåra förutsättningar. Det handlar i huvudsak om bättre arbetsmiljö, bättre resursfördelning utifrån behov och rejäla satsningar på trygghet och studiero (se vidare förbundets remissvar över betänkandet *Med undervisningsskicklighet i centrum*, SOU 2018:17)¹.

¹ www.lr.se/opinion--debatt/sa-tycker-lararnas-riksforbund/remissvar/2018/2018-06-12-med-undervisningsskicklighet-i-centrum---ett-ramverk-for-larares-och-rektorers-professionella-utveckling-----

Lärarnas Riksförbund avstyrker, när det gäller steget *särskilt meriterad lärare*, att fyra års tjänstgöring med undervisning inom universitet och högskola helt ska kunna ersätta erfarenhet av undervisning inom skolväsendet. Även om undervisning inom högskolan kan vara relevant och ge goda erfarenheter så kan det inte likställas med undervisning av elever i ungdomsskolan, inte minst grundskolan (för att inte tala om förskolan). Där råder helt andra förutsättningar och behov som behöver mötas jämfört med att undervisa vuxna studenter. Visserligen finns motsvarande reglering redan i dag när det gäller kriterier för lektorer, men förbundet anser att man i det nya systemet behöver göra en förändring. Förbundet anser att ett kriterium istället bör vara ett krav på minst fyra år erfarenhet av undervisning i skolväsendet motsvarande heltid *alternativt* minst två års erfarenhet av undervisning i skolväsendet motsvarande heltid i kombination med minst två års erfarenhet av undervisning inom högskolan motsvarande heltid. En förändring enligt förbundets förslag bör självklart bara tillämpas i framtiden så att befintliga lektorer inte påverkas negativt.

Lärarnas Riksförbund anser att *begreppsanvändningen* när det gäller kriterierna för meriteringsstegen behöver stramas upp och göras mer enhetlig. Det finns en risk att olika begrepp skapar onödig förvirring. Ett tydligt exempel är hur man benämner "skicklighet" i olika sammanhang. Till exempel används "pedagogisk skicklighet" avseende erfarenhet från högskolan medan "yrkesskicklighet", "förmåga till undervisning av hög kvalitet" och "undervisningsskicklighet" används och blandas när det gäller skolan. Lärarnas Riksförbund anser att samma begreppsapparat bör användas i båda stegen och föreslår att de nu föreslagna begreppen ersätts med "uppvisat undervisningsskicklighet" eller liknande. Samtidigt vill förbundet betona att denna begreppsapparat kan behöva justeras som ett resultat av det kommande arbetet med professionsprogrammet, inte minst utifrån de slutsatser som Rådet för professioner i skolväsendet drar.

Lärarnas Riksförbund tillstyrker förslaget om att meriteringsstegens benämningar blir *skyddade titlar* och ser mycket positivt på detta. Förbundet anser att titeln bör också anges på en lärares legitimation. I förlängningen anser förbundet att regeringen nu bör ta nästa steg och se till att titeln "lärare" (inte endast legitimerad lärare, som i dag) blir en skyddad yrkestitel, reserverad för legitimerade lärare.

Meriteringssteget lektor bör införas

Lärarnas Riksförbund föreslår att det nuvarande steget särskilt meriterad lärare byter namn till *lektor*. Det tydliggör koppling till kravet på forskarutbildning och harmonierar bättre med dagens karriärstegssystem. Som en följd av detta anser förbundet att ett "nytt steg", *särskilt meriterad lärare*, införs, har ett annat fokus och placeras "mellan" steget meriterad lärare och steget lektor. För att meritera sig till särskilt meriterad lärare ska en person ha avlagt en masterexamen avseende

ämnesdidaktik eller ett ämne som helt eller huvudsakligen kan hänföras till ett undervisningsämne inom skolväsendet alternativt en speciallärar- eller specialpedagogexamen. Det ger utrymme för fler lärare att meritera sig via längre specialistutbildningar utan att för den skull behöva ta steget in i forskarstudier. Dessutom skulle professionsprogrammets struktur och progression bli mer stringent.

En alternativ väg för att nå steget särskilt meriterad lärare bör på sikt införas
Som framgår ovan anser Lärarnas Riksförbund att fler steg behöver införas redan nu. I en nära framtid bör man även överväga att tillskapa en väg att nå steget särskilt meriterad lärare där akademiska studier inte utgör det avgörande inslaget. Föreliggande förslag till meriteringssteg innebär att det för många lärare i synnerhet i grundskolans tidigare stadier liksom yrkeslärare kommer krävas många år av akademiska studier för att kunna meritera sig. Om karriär- och utvecklingsmöjligheterna i praktiken upplevs ”ta slut” efter steget meriterad lärare riskerar systemet upplevas orättvist och tappar i legitimitet hos vissa lärarkategorier. Det är viktigt att beprövad och systematisk erfarenhet, skicklighet och kunskaper som erhållits vid sidan av den akademiska vägen (till exempel yrkeslärares bransch erfarenhet) kan premieras. Förbundet anser därför att ett prioriterat arbete för Rådet för professioner i skolväsendet och Skolverket bör bli att ta fram och utveckla hur en sådan väg kan se och därefter återkomma med förslag till regeringen.

Otydligt vad ett uppnått meriteringssteg egentligen kvalificerar till
Lärarnas Riksförbund konstaterar att det saknas skarpa förslag om att ett uppnått meriteringssteg ska krävas för att få ansvara för vissa kvalificerade arbetsuppgifter, till exempel att vara ämnesansvarig på skolan, ansvara för arbetet med VFU-studenter eller ansvara för ett projekt om praktikinära forskning på skolan. Det vill säga en reglering av arbetsuppgifter. Visserligen lämnas en öppning för att det kommande arbetet i Skolverket och rådet kan resultera i sådana förslag men det är otillräckligt. Regeringen bör därför i kommande proposition tydligt uttrycka att detta ska gälla. Det skapar en tydlighet och transparens kring vilken typ av fortbildning som lärare behöver genomgå och att den dessutom ska kunna premieras. Sedan är det upp till arbetsgivarna att tillsätta aktuella tjänster på ett sådant sätt att endast meriterade lärare får inneha tjänster som inbegriper särskilt ansvar av relevans för undervisning och utveckling av undervisning.

6.4 Karriärstegsreformen kopplas till det nationella meriteringssystemets meriteringsnivåer

Lärarnas Riksförbund tillstyrker förslagen och ser inte minst positivt på att en övergångsperiod om fem år införs. Det bör dock finnas möjlighet att förlänga övergångsperioden om det visar sig att det är svårt för karriärlärare att få möjlighet till att meritera sig utifrån de nya kriterierna, till exempel på grund av brist på

fortbildning, tid för att genomgå fortbildning eller om det uppstår administrativa svårigheter hos Skolverket som försenar processen.

Lärarnas Riksförbund ser också positivt på att en lärare ska kunna behålla sin förstelärartjänst även om man inte genomgår meritering men fortsätter arbeta hos samma huvudman. Det skapar trygghet och långsiktighet för enskilda lärare, som av olika skäl inte vill eller kan meritera sig. Däremot anser Lärarnas Riksförbund att regeringen bör ge Skolverket i uppdrag att under övergångsperioden se över om det finns karriärtjänster vars innehåll inte i tillräcklig grad överensstämmer med det centrala syftet att bidra till utveckling av undervisning. Det är inte hållbart om vi har karriärtjänster som handlar om att ansvara för skoladministrativa system eller tjänster som på annat sätt saknar relevans för kärnuppdraget. Sådana tjänster behöver fasas ut.

Lärarnas Riksförbund anser i övrigt att Skolverket och Rådet för professioner i skolväsendet bör ges mandat att se över antalet titlar och benämningar i systemet. Till exempel bör kanske benämningen förstelärare fasas ut medan titeln lektor bör finnas kvar.

6.5 Skolverket ska vara den myndighet som ansvarar för det nationella professionsprogrammet

Lärarnas Riksförbund avstyrker förslaget i dess nuvarande form. Förbundet har i remissvar och skrivelser till Utbildningsdepartementet önskat sig en ny, självständig ”professionsmyndighet” men har också uttryckt att vi kan acceptera att en sådan placeras hos en värdmyndighet (Skolverket), så länge som organet har en tydlig autonomi med ett avgörande professionsinflytande, föreskriftsrätt samt eget kansli med nödvändiga personella och andra resurser. Förbundet saknar en tydlig argumentation kring varför det alternativet inte kunnat föreslås och anser att regeringen bör ompröva detta.

Vidare saknas det i promemorian resonemang om vad som kommer hända med de i januariavtalet aviserade regionala skolmyndigheterna och deras roll i förhållande till ett professionsprogram. Om regeringen inte är villig att i nuläget ompröva förslaget om ansvaret för professionsprogrammet vill Lärarnas Riksförbund att man i kommande proposition har med skrivningar som öppnar upp för att detta kan ändras i framtiden, till exempel som ett resultat av den föreslagna uppföljningen och utvärderingen.

I övrigt vill Lärarnas Riksförbund instämma i att det är viktigt med samarbete mellan Skolverket och lärosätena när insatser inom programmet tas fram. Men samarbetet måste självklart också inbegripa professionsföreträdare, framför allt genom Rådet för professioner i skolväsendet och andra relevanta professionsorgan.

Lärarnas Riksförbund har nyligen inrättat ett permanent professionsråd som vi ser kan bidra konstruktivt till arbetet med professionsprogrammet på olika sätt.

6.6 Ett råd för professioner i skolväsendet ska inrättas för att säkerställa professionernas inflytande

Lärarnas Riksförbund tillstyrker förslaget om att inrätta ett råd men vill se en annan utformning. Som framgått ovan hade förbundet velat se en annan lösning vad gäller myndighetsansvar och professionsinflytande. Om man menar allvar med ett professionsprogram som ska driva professionsutveckling och bidra till läraryrkets attraktivitet är det avgörande att professionen ges det avgörande inflytandet över programmets innehåll och funktion, uppbackat av ett statligt regelverk och statliga resurser. Det nu föreslagna rådet uppfyller dock delar av det förbundet vill se realiserat när det gäller sammansättning och uppgifter.

Lärarnas Riksförbund vill i sammanhanget betona att professionsprogrammet inte får användas för syften som inte är förenliga med professionens och forskningens identifierade behov av professionsutveckling. Den föreslagna konstruktionen innebär en risk att professionsprogrammet och Rådet för professioner i skolväsendet kommer att styras av andra agendor, så som Skolverkets och sittande regerings behov av diverse reformimplementeringsinsatser. En sådan utveckling vore mycket olycklig och riskerar innebära att professionsprogrammet tappar i kraft och legitimitet.

Lärarnas Riksförbund tillstyrker *rådets sammansättning* vad gäller att ledamöter från professionen ska utgöra majoritet och inneha ordförandeposten. Förbundet ser positivt på att dessa ska utses av regeringen efter hörande av de fackliga organisationerna och att förordnandena löper upp till tre år. Förbundet avstyrker dock att huvudmännen ska ha tre företrädare och lärosätena endast två. Det omvända vore rimligare, givet lärosätenas avgörande roll för professionsprogrammets funktion när det gäller fortbildning och kompetensutveckling. Givet den nu föreslagna konstruktionen är det rimligt att Skolverket har en företrädare.

Lärarnas Riksförbund saknar tydlig information om när rådet är tänkt att tillsättas och hur processen närmare ska gå till. Förbundet vill framhålla att det är en viktig och grannliga uppgift för ett fackförbund att nominera personer och att det behövs tid för detta. Därför så önskar förbundet att så snart möjligt få information hur regeringen tänker sig att detta ska gå till, liksom en tidsplan för arbetet.

6.7 Rådet för professioner i skolväsendet ska identifiera behov av kompetensutveckling och vara rådgivande till Skolverket och 6.8 Rådet för professioner i skolväsendet ska bistå Skolverket i arbetet med meriteringssystemet

Lärarnas Riksförbund tillstyrker i huvudsak förslaget vad gäller rådets uppgifter men anser att det inte endast ska handla om att identifiera behov utan de facto också avgöra vilka fortbildningsinsatser som ska anses giltiga inom ramen för professionsprogrammet, särskilt de som är kopplade till meriteringssteg samt vilka yrkeskompetenser som ska premieras. I en konstruktion där rådet varit en självständig myndighet hade man också kunnat tänka sig att rådet exempelvis upphandlar en del fortbildning från lärosätena.

Lärarnas Riksförbund vill också framföra att den föreslagna årliga budgeten (6,5 miljoner kronor) för rådets verksamhet med stor sannolikhet är otillräcklig. Förbundet ser framför sig att rådet kommer behöva mycket resurser för att inhämta synpunkter från lärare på fältet, göra studieresor, ha kontakt med forskare, använda sig av olika referensgrupper, genomföra utvärderingar med mera, för att kunna fullgöra dessa uppgifter. Givet omfattningen och komplexiteten på arbetet rådet förväntas utföra är det också viktigt att det får fokusera på kärnuppdraget kring professionsprogrammet utan att ”störas” av andra uppdrag och förfrågningar, inte minst från Skolverket.

6.9 Ansökan om meritering ska vara avgiftsbelagd och beslut om meriteringsnivå ska vara möjligt att överklaga

Lärarnas Riksförbund tillstyrker i huvudsak förslagen. Förbundet instämmer i att det är rimligt att ta ut en avgift av den enskilde, då det rör sig om en frivillig meritering som i grunden inte krävs för att få arbeta som lärare. Lärarnas Riksförbund ställer sig dock tveksamt till att en lärare som återfår legitimationen återigen måste ansöka hos Skolverket om att återfå även ett tidigare erhållet meriteringssteg. Det innebär en onödig administration både för den enskilde och Skolverket, givet att de kunskaper som ligger till grund för meriteringen förhoppningsvis inte har försvunnit. Ett undantag kan dock förstås vara om lärare blivit av med legitimationen på grund av grov oskicklighet. I det fallet är det kanske rimligt att individen behöver ansöka och få vissa delar prövade igen.

7 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Lärarnas Riksförbund tillstyrker förslaget, med reservation för att vi vill se ett antal avgörande förändringar i professionsprogrammets konstruktion och ansvarsförhållanden.

8 Behandlingen av personuppgifter är förenlig med EU:s dataskyddsförordning

Lärarnas Riksförbund har inget att erinra mot förslagen och bedömningarna.

9 Konsekvenser

Lärarnas Riksförbund anser att konsekvensanalysen hade behövt vara utförligare och mer underbyggd. Förbundet saknar resonemang om hur implementeringen av programmet ska gå till, en tidsplan för tillsättandet av Rådet för professioner i skolväsendet samt mer detaljerade beräkningar av kostnaderna för professionsprogrammet. Lärarnas Riksförbund bedömer vidare att mer ekonomiska resurser så sikt bör tillskjutas för att professionsprogrammet långsiktigt ska fungera väl och ge en positiv effekt. Det handlar om mer medel för att möjliggöra fler karriärtjänster, fler meriterade lärare (särskilt då förbundet vill att fler meriteringssteg bör införas) men också mer resurser till inte minst lärosätena för att de ska kunna utveckla sitt kursutbud. Det är viktigt att det finns en stabil och långsiktig finansiering av programmet som säkerställer att professionsprogrammet fredas från mer eller mindre kortsiktiga intressen som inte är förenliga med programmets syfte, till exempel implementering av olika politiska reformer. Förbundet vill i övrigt framhålla att det är viktigt att dagens avsatta medel till både karriärstegsreformen och lärarlönelyftet finns kvar och inte försvinner in i det generella statsbidraget.

Ytterligare förslag från Lärarnas Riksförbund

Ett nytt hållbart studiestödssystem som understödjer meritering i professionsprogrammet

Nyligen lade regeringen fram ett förslag till ett nytt så kallat omställningsstudiestöd för att stödja individer i behov av omställning men också yrkesverksamma som vill utvecklas i yrket. Lärarnas Riksförbund anser att det förslaget inte var tillräckligt anpassat för att passa de behov lärare som vill meritera sig inom professionsprogrammet kan ha (se vårt remissvar över aktuell promemoria²). Staten borde istället överväga att införa ett sammanhållet, rättvist och transparent studiefinansieringssystem som kan inkludera både grundutbildning och fortbildning för lärare. Det skulle kunna vara ett steg mot att bättre kunna säkra kompetensförsörjningen och kompetensutveckling inom skolområdet, liksom den enskildes ställning på arbetsmarknaden.

Implementering av professionsprogrammet

Lärarnas Riksförbund anser att reformen behöver implementeras och förankras ordentligt i lärarkåren för den ska fungera ändamålsenligt och få hög legitimitet. Det är av avgörande betydelse, givet det missnöje som fortfarande finns med dagens karriärstegssystem, lärarlönelyft och bristande möjligheter till fortbildning. Då

² www.lr.se/opinion--debatt/sa-tycker-lararnas-riksforbund/remissvar/2021/2021-09-14-trygghet-omstallning-och-anstallningsskydd

denna reform ska bäras av både professionen, staten och andra intressenter föreslår därför Lärarnas Riksförbund att Skolverket, Rådet för professioner i skolväsendet och övriga intressenter (fackförbund, högskolor och huvudmän) ges ett gemensamt uppdrag att sprida information om professionsprogrammet till dess målgrupper, inte minst konkret praktisk information om hur man som enskild lärare kan ta del av programmet.

Studie- och yrkesvägledare behöver också ett professionsprogram

Lärarnas Riksförbund anser att regeringen skyndsamt bör låta utreda förutsättningar för ett nationellt professionsprogram för studie- och yrkesvägledare. I en medlemsundersökning med yrkesverksamma studie- och yrkesvägledare som Lärarnas Riksförbund släppte 2019³ framgår att nästan 70 procent anser det bör införas ett nationellt system som reglerar och garanterar förutsättningar för karriärutveckling och fortbildning för studie- och yrkesvägledare inom skolväsendet. I en annan rapport från 2020 kunde förbundet påvisa att det finns stora brister när det gäller fortbildningen för vägledare⁴. Endast ett fåtal studie- och yrkesvägledare innehar i dag någon form av särskild tjänst med utpekat särskilt ansvar (motsvarande karriärtjänst) hos sin arbetsgivare. Nästan hälften har också övervägt att sluta arbeta i skolan på grund av bristande karriär- och utvecklingsmöjligheter.

Mot bakgrund av bristen på utbildade studie- och yrkesvägledare och de stora behov av kvalificerad vägledning som finns är det enligt förbundet hög tid att staten går in och skapar bättre förutsättningar för professionsutveckling även för studie- och yrkesvägledare.

Stockholm 11 oktober 2021

LÄRARNAS RIKSFÖRBUND

Åsa Fahlén
Förbundsordförande

Johan Linder
Utredare

³ Lärarnas Riksförbund; *Studie- och yrkesvägledare behöver utvecklings- och karriärmöjligheter* (rapport 2019)

⁴ Lärarnas Riksförbund; *Studie- och yrkesvägledares arbetsmiljö 2020*, (rapport 2020)